25 Αυγούστου 2014

Ο μέγας μάρτυς είναι ο μέγας ήρως (Άγιος Γρηγόριος Ε’)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Φωτο:paterikos.blogspot.com

Ο Γρηγόριος Ε’ απέναντι στην ιστορία του Γένους μας

Σήμερα, πέρα από τις λιγοστές επικρίσεις των γνωστών πολιτικάντηδων ιστορικών, η σεπτή μορφή του Γρηγορίου Ε’ εμπνέει-καθοδηγεί· διαφωτίζει και διδάσκει.

Με τον τρόπο τους αυτόν μετουσιώνουν σε στίχο την αγέραστη πίστη του Γένους μας για τον ρόλο και την προσφορά του Πατριάρχη.

Ποτέ, ναι, ποτέ δεν πίστευε τούτος ο βασανισμένος, αλλά ελεύθερος από ξένες επιδράσεις, λαός μας, ότι ο Πατριάρχης δεν ήθελε την ελευθερία της πατρίδος. Πίστη του βαθειά είναι, πως αυτός ο αφορισμός ήταν καρπός βίας και εξαναγκασμού από τον Σουλτάνο αφ' ενός και αγάπης στον λαό του αφ' ετέρου.

Γι' αυτό ο αφορισμός σβήστηκε μυστικά στα Πατριαρχεία τη νύχτα της Μ. Δευτέρας από τον ίδιο τον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε' και με τη συμμετοχή των Μητροπολιτών: Καισαρείας, Δέρκων, Χαλκηδόνας, Νικομήδειας και Νικαίας.

Κάηκε το αφοριστικό έγγραφο και διαβάστηκε ευχή, η οποία έλεγε μεταξύ άλλων: «Καθ' ά δέδωκας ημίν εντολήν του δεσμείν και λύειν, καταλύομεν τον αφορισμόν τούτον, ον ακουσίως αποτείναμεν κατά του Χριστεπωνύμου ποιμνίου σου» (Π. Αγγελοπούλου: Τα κατά τον Πατριάρχην Γρηγόριον Ε', σελ. 800).

Θα σημειώσει χαρακτηριστικά μερικά χρόνια αργότερα ο βουλευτής της ελεύθερης Ελλάδος Ρήγας Παλαμήδης, στην συγκλονιστική του και αποκαλυπτική συνεδρίαση της βουλής των Ελλήνων 3/8/1864:

«Ο λαλών είχε την τιμήν να ιδή τον αείμνηστον Πατριάρχην Γρηγόριον, κατά τας 14 Μαρτίου του 1821 τη προσκλήσει αυτού, όταν αφ' ενός μέρους είχεν ήδη εκδώσει την επίτιμον εκείνην εγκύκλιον κατά του Ηγεμόνος Μολδαβίας αειμνήστου Μιχαήλ Σούτζου, ως επίσης και κατά του αξιομνημονεύτου πρώτου στρατοπεδεύσαντος και υψώσαντος άμα την υπέρ της ελευθερίας σημαίαν Αλεξάνδρου Υψηλάντου, εις τας εκείσε ηγεμονίας. Μετά παλλούσης καρδίας μοι ενεχείρησε δύο πατριαρχικά παραινετικά έγγραφα, διά να σπεύσω να τα στείλω εις Πελοπόννησον, προς τους αοιδίμους Μητροπολίτας Παλαιών Πατρών, τον Γερμανόν, και Τριπόλεως τον Δανιήλ. Εις μάτην παρέστησα τη Παναγιότητί του το δύσκολον και κινδυνώδες συνάμα της εκπληρώσεως της τοιαύτης εντολής του, καθ' όσον διέμενον εκείσε εισέτι, κατ' ανάγκην των αυτών περιστάσεων εν προφυλάξει: Αλλ' ούτος ύστερον από ενθέρμους ευχάς και επιμόνους παρακλήσεις, μοι κατέδειξε την ανάγκην της αμέσου αποστολής των με οιονδήποτε τρόπον, υποσχεθείς ότι θέλει καταβάλει και παν συμβησόμενον έξοδον προς τούτο, εάν οι προεστώτες της Πελοποννήσου δεν ήθελον το καταβάλλει. Έπραττε δε τούτο, ως μοι εξηγήθη εμπιστευτικώς, συνεπεία της οποίας είχε δώσει τότε εγγυήσεις εις την Πύλην, υπέρ όλου του έθνους, και ιδίως διά την Πελοπόννησον, ένεκα της αναποδράστου ανάγκης του να σώση το έθνος από της επικειμένης σφαγής, ρίπτων τοιουτοτρόπως στάκτην εις τα όμματα των τυράννων. Τέλος δε υπακούων

εις τας διατάγας του, παρέλαβον τα εν λόγω έγγραφα, και ασπασάμενος την αγίαν αυτού δεξιάν, ηδυνήθην να αναχωρήσω μετά κινδύνου, την αυτήν, ως νομίζω, εσπέραν, διά Πελοπόννησον. Διερχόμενος των Σπετζών, κατά τας αρχάς Απριλίου, ότε η επανάστασις είχε διαδοθή καθ' όλη ν την Πελοπόννησον, και εν Σπέτζαις διέλαμπεν η ιερά της ελευθερίας σημαία, εθεώρησα περιττήν την των εν λόγω εγγράφων παράδοσιν, καθ' όσον ο εις των ειρημένων αρχιερέων εστέναζεν εις τα δεσμωτήρια εν Τριπόλει, ο δε προέτρεπε τους λαούς εις την σωτηρίαν και ευόδωσιν του μεγάλου της επαναστάσεως έργου• εφ' ω εγκαταλείψας τα πράγματά μου εν Σπέτζαις και διατηρήσας τα έγγραφα ταύτα εις τα αρχεία μου, ίνα χρησιμεύσωσιν εις την ιστορίαν, ερρίφθην εις το στάδιον του αγώνος. Λοιπόν ο αείμνηστος Πατριάρχης Γρηγόριος ο τολμηρός, ο αποφασιστικός, μ' όλον τούτο διά την σωτηρίαν του ποιμνίου του, απεφάσισε να εκδώση εν επιτίμιον, ενώ η καρδία του έπαλλεν υπέρ της παλιγγενεσίας του έθνους του» (Δημ. Πετρακάτου, Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος, τ. Α', Αθήναι 1935, σελ. 217-218).

Η ιστορική αυτή παρατήρηση μέσα στη δραματική της αποκάλυψη έρχεται να καταθέσει μπροστά στο κοινοβούλιο την συνείδηση του Γένους για τον Γρηγόριο Ε'.

Την αφήγηση του Ρ. Παλαμήδη θα βεβαιώσει και ο Π. Σούτσος, ο οποίος σε δημοσίευμα του στον Αιώνα» της 24/5/1852 (ο αριθμ. φυλ. 1260) αποκαλύπτει πως βρισκόταν σ' αυτήν τη συνάντηση των δύο ανδρών και είδε τον Πατριάρχη δακρυσμένο να παρακαλεί τον Παλαμήδη να μεταφέρει τα έγγραφα στην Πελοπόννησο, τονίζοντας τρεις φορές την εικονικότητα του αφορισμού λέγοντας:

«Εξεδώκαμεν αφορισμόν κατά του ενόπλου Γένους φοβούμενοι την σφαγήν του άλλου αόπλου Γένους. Πορεύεσθε εις Πελοπόννησον και αναγγείλατε εις τον Π. Πατρών και τους άλλους Ιεράρχας, ότι η ευλογία εμού επί τα έργα των χειρών του Ελληνικού Λαού. Πολεμείται τον Αγαρηνό».

Και η ιστορία του Ελληνικού Έθνους, έργο σοβαρό, καθαρό, αντικειμενικό, μεταξύ των άλλων σημειώνει:

«Επικρίθηκε ο Πατριάρχης και επικρίνεται ακόμη επειδή έστερξεν εις τον αφορισμόν και έστειλε τις νουθετικές εγκυκλίους. Οι επικριτές όμως δεν αναλογίζονται τι θα πάθαινε το Έθνος, αν ο Πατριάρχης τηρούσε αρνητική στάσι απέναντι στις αξιώσεις του Σουλτάνου. Συμμορφώθηκε, άλλωστε, τότε ο Πατριάρχης προς την σταθερή παράδοση της Εκκλησίας, που με παρόμοια στάση κατώρθωσε, σε ανάλογες κρίσιμες περιστάσεις, να σώζει το γένος. Άλλωστε θα ήταν εντελώς παράλογη και ανεύθυνη διαφορετική στάση. Αν δεν γινόταν ο αφορισμός ήταν σχεδόν βέβαιο ότι θα εξοντώνονταν εκατοντάδες χιλιάδες Ορθοδόξων Χριστιανών. Αν γινόταν, ήταν απλώς πιθανό να επέλθει αποθάρρυνση

για την ‘Επανάσταση, αλλά σε πολύ περιωρισμένο βαθμό. 0ι Έλληνες θα κατανοούσαν, πίστευε ο Πατριάρχης, ότι ο αφορισμός και οι εγκύκλιοι ήταν προϊόντα βίας και ανάγκης και επομένως οι δυσμενείς συνέπειές τους θα ήταν ασήμαντες…» (Ιστορία του ‘Ελληνικού Έθνους. «Εκδοτικής» τ. ΙΒ’, σελ. 36).

Ο Ιστορικός μας Π. Καρολίδης σημειώνει με βεβαιότητα, ότι «ο αρχηγός της Ορθοδόξου Εκκλησίας και υπέρτατος εθνικός ηγέτης του ‘Ελληνικού Έθνους δεν παρίστησιν ημίν εικόνα ήρωος πίπτοντος πεδίου της μάχης… αλλ’ όμως περιβάλλεται την έτι μείζονα και ισχυρότερον επί το ηθικόν αίσθημα επενεργούσαν αίγλην του μεγάλου μάρτυρος και Ιερού θύματος. Διότι εν τη πολιτεία και εν τοις αγώσι της στρατευομένης Εκκλησίας ο μέγας μάρτυς είναι ο μέγας ήρως». [Παύλ. Καρολίδου, Ιστορία ΙΘ’ αιώνος, τ. Β’, (η Ελ. Επανάσταση), Αθήνησι 1892, σελ. 234].

Και ο Τερτσέτης θα γράψει: «Ο φόνος του μακαρίτου Πατριάρχου εστάθη ώρα κρίσιμη διά το γένος μας και αποφάσισε και έθρεψε την οργή και το πείσμα του Ελληνικού πολέμου διά την απόκτησιν της αυτονομίας. Εις αυτούς τους πρώτους καιρούς ευκολώτερα ήθελε γραφούν συνθήκες μεταξύ λεόντων και ανθρώπων, μεταξύ λύκων και αρνιών, παρά μεταξύ ‘Οθωμανών και Ελλήνων. Ο Σουλτάνος ηθέλησε θανατώνοντας τον Εθνάρχην της φυλής να χτυπήσει εις την καρδίαν το έθνος, να του μαράνει διά μιας την ζωήν πλην συνέβη όλο το εναντίο» (Τερτσέτη, Άπαντα, τ. Γ’, εκδ. «Πηγής», Αθήναι 1953, σελ. 372, σειρά Νεοελλην. Βιβλιοθήκη).

Επίλογος

Θέλει σεβασμό η ιστορία. Φιλαλήθεια και αντικειμενικότητα. Δίχως αυτές τις «μεγάλες δυνάμεις» κάθε ιστορικός λόγος δεν ωφελεί βλάπτει. Δεν οικοδομεί· κατεδαφίζει. Και δημιουργεί ερείπια. Εθνικά και ατομικά.

Η υπεύθυνη μελέτη της Ιστορίας του Γρηγορίου Ε’ δεν μπορεί να τον δεχτεί προδότη, τουρκόφιλο κ.λπ. Τον θέλει ήρωα• μάρτυρα και άγιο. Ποιμένα κρυστάλλινο και Εθνάρχη αδαμάντινο. Κάθε αντίθετη κρίση οδηγεί σε περιπέτειες και διχασμούς.

Το «σχοινί του Πατριάρχη» είναι το ορατό σύμβολο της γενναίας και ανυποχώρητης καρδιάς του. Αποτελεί το φωτεινό στεφάνι της μαρτυρικής του μορφής. Είναι η κλίμακα, που τον υψώνει και τον τοποθετεί στον υπέρλαμπρο θρόνο των ηρώων, των μαρτύρων και των αγίων της αιματοπότιστης Ρωμηοσύνης.

«Ο έθνομάρτυς Γρηγόριος Ε’, ο συνεπής στη θυσιαστική κληρονομιά της εκκλησίας, η οποία στην αιμοδοσία για την ύπαρξη και ελευθερία του Γένους πλήρωσε το τίμημα περισσότερο από όλες μαζί τις ηγετικές τάξεις του Ελληνισμού, με τον δικό του τον θάνατο, όπως ο ίδιος είχε προβλέψει, προσέφερε το σημαντικότερο πολιτικό επιχείρημα στην Επανάσταση, απέναντι στην επικρατούσα Ευρωπαϊκή αντίδραση, ότι ο αγώνας των Ελλήνων ήταν αγώνας υπέρ πίστεως, στοιχείο που επέδρασε συναισθηματικά στην διεθνή φιλελεύθερη γνώμη» (Καθημερινή, 26/6/88).

Για μας δεν έχουν πέραση οι «ιστορικοί» πειραματισμοί. Δεν δεχόμαστε την λάσπη και το ψέμμα. Διότι μιλάει αδιάψευστα η ιστορική μαρτυρία. Μιλάνε όλοι εκείνοι που ζήσανε από κοντά και μέσα στην πυρωμένη κόλαση της μεγάλης εκείνης πανεθνικής αντίστασης του 21. Θα έχουν πάντοτε επικαιρότητα, όσα είπε στη βουλή των Ελλήνων στις 3/8/1864 ο ιστορικός Σπ. Τρικούπης. Λόγια υπεύθυνα, που πηγάζουν μέσα από την τροφοδότρια βρυσομάνα της ιστορίας του μαρτυρικού μας Γένους:

«Απατώνται κύριοι, μεγάλην απάτην, όσοι νομίζουσιν, ότι εν τω συντάγματι της 3ης Σεπτεμβρίου εγράφη το πρώτον η ανεξαρτησία. Η ανεξαρτησία εγράφη το 1821. Και θέλετε να σας είπω ποίαν ημέραν; Εγράφη κατά την ημέραν, καθ’ ην ο μέγας Ποιμενάρχης των ορθοδόξων Λαών, εξερχόμενος από τα άγια των αγίων εκρεμάσθη αγιάζων και αγιαζόμενος και τρώγων ακόμη τον άγιον άρτον και πίνων ακόμη το άγιον αίμα του Κυρίου. Εκείνην την ημέραν εγράφη το δόγμα της ανεξαρτησίας. Και θέλετε να σας είπω που εγράφη; Εν ταις καρδίαις σας. Και διά ποίας ύλης εγράφη; Διά του αίματος του Γρηγορίου. Τοιαύτη γραφή κύριοι, είναι αδύνατον, ποτέ να εξαλειφθή» (Δ. Πετρακάκου: Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος τ. Α\ σελ. 218-219).

Πηγή: *Γερασίμου Ζαμπέλη Πρεσβυτέρου, Πατριάρχης Γρηγόριος Ε’: Εθνομάρτυρας ή προδότης;, Β έκδοση, Έκδοση Ιεράς Μονής Παναγίας Φανερωμένης, Λευκάδα 1991.*